ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՑԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արդիլուած չէ, ամբողջ 12րդ չրջանի (96 օգոստ.—97 մայիս) բաժնորդագինն է 20 ֆր. կանխիկ։ Կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2½ ֆր. հաշուելով և 1897 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետևեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)։

ԺԲ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 6

1896 ՕԳՈՍՏՈՍ 19

1896 ՕԳՈՍՏՈՍ 7 (Հ. Տ.)

ՀԱՅԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կը հրատարակուի Դ. և Շրթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Բաժանորդագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, հաստատելով և կամ ժամամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։ Պարտաւոր չէ վերադարձնելու չհրատարակուած ձեռագիրները։

Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։

Յանուցման 1 միլիմետրը 1 սանտիմ կարժէ։ 1 գլխագիրը 2 սանտիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ,,Ի ԺԲ ՇՐՋԱՆԻՆ

(1896 *ՕԳՈՍՏՈՍ* — 97 *ՄԱՅԻՍ*)

12րդ չրջանը կը սկսի 1896 օգոստոս ամսի 1էն և կը տեւէ մինչեւ 1897ի մայիս ամսի 31ը։

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի ապատոքէն մտնելն արդիլուած չէ, ամբողջ չրջանի բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ որ անկարողները կրնան իրենց դիւրութեան համեմատ մաս առ մաս ալ վճարել 5 կամ 10 ֆրանգով, ամիսը 2 ½ ֆրանգ հաշուելով, և երբ այս 12րդ չրջանի համար իրենց մաս առ մաս վճարածի ամբողջ դումարը հասնի 20 ֆրանգի, այդ ժամանակ ամբողջ 12րդ չրջանի (1896 օգոստոս — 97 մայիս) բաժնորդագինը վճարած կը համարուին։

Իսկ անոնք որ բաժնորդ չեն գրուիր ամբողջ չրջանին համար, ամսական 2 ½ ֆրանգ հաշուելով կընդունան բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզեն։

Թէ՛ օգոստոս ամսէն, թէ՛ սեպտեմբերէն և թէ՛ նոյեմբերէն սկսելով բաժնորդ եղողները հաւատարապէս կը պարտաւորին 20 ֆրանգ վճարել մինչեւ 1897 մայիսի վերջը բաժնորդագրուելու համար։ Ուսոի բաժնորդագրուելու ուշացողները դուրէ կրնան ցուցնեն օգոստոսի և սեպտեմբերի թիւերն ալ ստանալու առաւելութիւնը որովհետեւ մենք որչափ բաժնորդ ունենանք արձանագրուած, անոր համեմատութեամբ կը տպենք թերթերը և աւելի լաւ չափ չունեցող մեզ մօտ։

«Արմենիայի Օժանդակները»ին, իրենց ստացած թերթէ զատ՝ որի բաժնորդագինը 20 ֆրանգ է, ուրիշների համար քանի թերթ որ ուզեն, իրենց՝ Օժանդակների՝ լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և առանց ուրիշ հասցէ մը վրան գրուելու կը ղրկուի, ամբողջ չրջանին համար 10 ֆրանգ և կամ ամսական մէկ ֆրանգ բաժնորդագին հաշուելով։

«Արմենիայի Օժանդակութեան» կանոնագիրը կը ղրկուի ցանկացողներին։

ՑՈՒՆԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միւրիւճ. — Վանի կոտորածի եւ վաճցիների կռուի մասին. — Ապատան փետռող գիւղացի վաճցիներին դէմ հայածանք. — Նիկսարի կոտորածի մասին. — Զէյթուն. — Կլատըսթօնի մէկ ճամակը «Հնդկաստանի Հայերի Պատմութեան» հեղինակին. — Նոր հրատարակութիւններ. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Ապազակութիւնը Թիւրքիայի մէջ — կրիտէ. — Անգլիայի բազուհիի գահակալը. — Թիւրքիահն լուրեր. — Արտասահմանի լուրեր. — Յանուցումներ։

ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ընդհանուր ազէտին առջեւ թուլնալու, յուսահատելու և տկարանալով ոչինչանալու տեղ, այժ պէտք է փնտռել դիմանալու համար։

Շատ անգամ կրկնած ենք թէ տկարները զօրաւորներուն դէմ իրենց այժ պէտք է փնտռեն իրենց միութեան մէջ։

Միութիւնը սերտ և հաստատուն լինելու համար, պէտք է որ գաղափարակիցների մէջ լինի այն, միեւնոյն զգացում, միեւնոյն նպատակ և ուղղութիւն ունեցողների մէջ։ Առանց այդ էական պայմանի եղած միութիւնը ոչ միայն խախուտ և ապարդիւն կը լինի, այլ մինչեւ իսկ ազէտաբեր, երբ գործի ամենէն վսեմ րոպէներին մէջ ուր գերագոյն ճիգեր պէտք է լինին գործը յաղթականով յաջողցունելու համար, հակառակ գաղափարներով և ձգտումներով իրար կը դաւաճանեն, կը լքանեն և կոչնչացունեն։

Գաղափարակից եղողները իրար հետ միանալով կը զօրանան. իսկ հակառակ գաղափար ունեցողներն իրար հետ գործակցելով, իրար կը լքատեն, գործը ամլութեան միայն կը դատապարտեն. իրենց չարժում յառաջ ու յետ տատանում մը միայն կը լինի և ոչ յառաջդիմութիւն։

Ասոր համար է որ մենք միշտ կը կրկնենք թէ նախ պէտք է գաղափար տարածել, գաղափարակիցներ ստեղծել, դիտակցօրէն և համոզուած գաղափարակիցներ որոնք տարին 12 ամիս չխոփոխեն իրենց ուղղութիւն, զանազան տեղերէ փչող քամիներին համեմատ. և յետոյ այդ գաղափարակիցներ կապել, միացունել իրար հետ։

Որպէս զի միութիւնը ճշմարիտ լինի և արդիւնաւոր կերպով կազմակերպուած, պէտք է որ նախ գաղափարներն, սկզբունքները միութիւն լինի և ապա վարչական միութիւն. այս վերջինը առաջինին հետեւանքը եղած պէտք է լինի և ոչ թէ բոնի միութիւն մը։ Հակառակ գաղափարներ ունեցողները չեն կրնար մէկ հրամանի տակ միանալ, միեւնոյն կարգապահութիւնն ընդունելով անոր ենթարկուիլ. իսկ կարգապահութիւնը ընկերական ուժէ կազմակերպութեան հոգին է, անոր կեանք տուող և զարգացունողն է։

Թէ միութիւնը նոյնատեսակ գաղափար ունեցողներների մէջ պէտք է փնտռել և կազմակերպել, սա այնպիսի պարզ ու յայտնի ճշմարտութիւն է որ կը զարմանանք թէ մինչեւ իսկ ատոր ալ հակառակողներ կը գտնուին։ Տեսնենք երբէք որ կառք մը վարելու համար ձի մը և չուն մը միատեղ լծեն. ո՞չ ապաքէն նոյնատեսակ և համընթաց կենդանիներ կը լծեն։ Եթէ պղտիկ կառք մը վարելու համար անգամ այդպէս է, մեծ՝ անբնական և ցնորական չէ փափաքիլ որ մի մեծ գործի կառավարութիւնը յանձնուի իրար հակառակ եղողների։

Թո՛ղ ուրիշներ երթան ցնորքների հետեւին, թո՛ղ աշխատին դեռ խեղճ ազգը ստուերների հետեւին վազցունելով ուժասպառ յոգնեցունել և իրա կանն ալ ձեռքէն փախցունելով զուր կորնչցունել տալ ժամանակը. թո՛ղ հայկական տիեզերական միութիւններ կազմել տալու փորձերով ու մեծ մեծ խօսքերով զբաղին, մենք աւելի հաստատ չրջանակի մը մէջ չարունակենք մեր փորձեր առանց աղմուկի և պոռոտախօսութիւնների, աշխատի՛նք մեզ հետ միացունելով կապակցել այն հայեր որոնք իրենց գաղափարներով կը մտենան մեզ արդէն։

Ազգին ներկայ սոսկալի վիճակին մէջ որ մէկ կողմէ ներքին թշնամիները և միւս կողմէ արտաքին թշնամիները այլ և այլ միջոցներով կաշխատին բնաջինջ դարձունել հայ ազգութիւնը, մենք չերմօրէն կը յանձնարարենք Արմենիայի գաղափարակիցներին որ իրենք ալ իրար հետ միանան, իրենց գտնուած միջավայրերի մէջ տեղական խումբեր կազմեն դիմադրելու համար ազգամիաս հոսանքներին և աշխատելու համար ներքին ոյժերի պահպանման ու զարգացմանը։

Պէտք չէ սպասել որ փաշաներ և էֆէնտիները գան գործի գլուխ անցնին որ գործը ուժգնացայ և մենք ալ միութեան ձգտինք։ Թերեւս անոնք ալ իրենց նկատումներ ունին որոնց համեմատ անգործութեան կը դատապարտուին։ Ով որ մեզ գաղափարակից է և կրնայ մեզ մտածելի, թէ՛ փաշա լինի և թէ՛ հասարակ մի գործաւոր կամ մի պարզ չինական, պէտք է ընդունել զայն, ի հարկէ տեղաւորելով զինք իր կարգի մէջ։ Եթէ մենք կարգով իրար քով չարուած և միացած լինինք, մեր մէջ գտնուող ղէրոյներն (0) անգամ տասնապատիկ և աւելի նշանակութիւն կը ստանան. իսկ արժէքաւոր թիւերն անգամ, թո՛ղ լինին մէկ (1) կամ ինը (9), առանձին մնացած, միւսերի մը նշանակութենէն աւելի չեն կրնար ունենալ, թէեւ ուրիշների հետ միացած՝ միլիոններ կազմեն։

Իրար քով կարգով չարուելով միանալը՝ տասնապատիկ, հարիւրապատիկ և աւելի կը բարձրացունէ մեր աշխատանքների արժէքն ու յաղթութիւնը։ Դժբաղդաբար, կարգապահութեան հոգին է որչատ կը պակսի մեր ազգի մէջ և այդ է միութեան արգելքներէ մին ալ։ Գաղափարով մեզ մտածողներին մէջ պէտք է այդ հոգին մտցունել և այնպէս միացունել։

Գաղափարը մեծ ոյժ է. բայց աւելի ոյժը կրնայ երբեմն գալ գաղափարակիցների միաբան գործակցութեամբը։

Մ. Փ.

ՎԱՆԻ ԿՈՏՈՐԱԾԻ ԵՒ ՎԱՆՑԻՆԵՐԻ ԿՌՒԻ ՄԱՍԻՆ

Թրքական սահմանագլուխներէն մեր բղրակիցներէ ստացած ենք յուլիս 7/19 թուով հետեւեալ տեղեկագիրը։

Այլ եւս տխուր իրողութեան առջեւ կը գտնուինք։ Դեռ կը յուսայինք թէ վանի դէպքերը այնչափ սոսկալի և վրդովեցուցիչ եղած չեն. բայց ի զո՜ւր յոյսեր. վանի այս կոտորածը իւր տեսակին մէջ աննախընթաց է։ Ամբողջ վասպուրականի մէջ (վանի վիլայէթ) և ոչ մի չէն և հայ բնակչութիւն կը գտնուի այժմ։

Ռոստոմ

Ինչպես ենք մենք ընդունում մեր նոր անդամներին

Ամեն տարի մեր կազմակերպության շարքերը համալրվում են նոր անդամներով։

Տ. Աւետիսեանի խումբը վարագի լեռներէն մեկնելուն պէս, կառավարութիւնն անոնց եռուէն 300 հեծեալ զօրքեր կը ղրկէ և զիրենք լրտեսող քիւրտ ձիաւորներն էլ արդէն լուր տարած կը լինին խօշապ և խօշապէն կը հեռագրուի Պաշգալէ։ Պաշգալէի մէջ այդ լուր իմացուելուն պէս թէ 1000ի չափ հայ երիտասարդներ Աղբակի ճանապարհով պիտի Պարսկաստան անցնին, կը բանան զինանոցի դուռները և մի ժամուայ մէջ 500 այծեաի և 100 կափազի հրացան կը բաշխուի քիւրտերին։ Շէյխ Համիտ անուն հռչակաւոր կրօնապետը յանուն կրօնի հրաւէր կը ղրկէ ամեն քիւրտերին որոնք կը բնակին թէ՛ ի Պարսկաստան և թէ՛ ի սահմանագլուխ. մի օր չանցած Պաշգալէի մէջ կը հաւաքուին մօտ 10 հազար հրացանաւոր քիւրտեր։ Ատոնք այնտեղ գտնուող կառնաւոր զօրքերի առաջնորդութեամբ կը ցրուին Աղբակի բոլոր լեռնային դիրքերը բռնելու։ Զուխի սահմանագլուխ Խանապարիի լեռները։

Մեր խումբը Հինտիստանէն կուղեւորուի առանց դիտնալու թէ երեն համար ի՛նչ ահագին պատրաստութիւններ եղած են. թէեւ ճանապարհին մինչեւ Զուխի լեռները կռիւներ տեղի կունենան քիւրտերի հետ, բայց ատոնք մասնաւոր բաներ եղած են և ինչպէս կերեւի, թշնամիի նպատակն եղած է այդ կերպով մեր յիշեալներին յոգնեցնել և ուշացնել. բայց երբ Զուխի սահմանները կանցնին, արդէն ամեն կողմէ կը պաշարուին թէ՛ կառնաւոր հեծելազօրքերէն որոնք վանէն իրենց հետապնդած էին և թէ՛ Պաշգալէի մէջ պատրաստուած նիզամ և համիտիէ զօրագնդերէն և խաժամուժ ամբոխէն։ Մերոնք այդ ահագին ամբոխին դէմ կռուելով, ճանապարհնին կը շարունակեն, բայց իրենց առջեւ մի այլ աւելի սոսկալի թշնամի կար որի դէմ չէին կարող կռուիլ. անքնութիւն, անօթութիւն և յոգնածութիւն. և ի վերայ այսր ամենայնի, վերէն ալ մի սարսափելի կարկտահարափ։ Այս ընդհանուր խառնաշփոթութեան մէջ, 51 հրացանաձիգներ Մուշեղի (Տ. Մ. Աւետիսեանի տեղակալ) առաջնորդութեամբ իրենց ընկերներէն կը բաժնուին և յետոյ երկու կողմէն եղած ճիգերին հակառակ, այլ եւս չեն կարողանար միանալ. Մուշեղ իր խումբով կանցնի սահմանը, իսկ Տ. Մ. Աւետիսեան անընդհատ կռուելով հազիւ հազ կը հասնին Բարթողիմէոս վանքի առաջ և հոն ամբողջովին կը նահատակուին...։

Մ. Աւետիսեան և ընկերները արդէն երկու օրէ ի վեր էր որ մի միայն խոտով կը սնանէին և իրենց փամփուշտները եւս սպառած էին ա՛լ։ Այն աստիճան ուժասպառ եղած էին որ իրենք փախած են մի վայրկեան առաջ զիրենք հանգստացունել. չատերն ուժասպառութենէն իրենց լինկած տեղէն վորձած են բեվօվվերներով դիմադրել տակաւին...։

Վերջապէս յունիս 13/25ի հինգշաբթի երեկոյին կէսօրէն 4 ժամ անցած, ամեն ինչ վերջացած էր. ի զուր Աւետիսեան բլուրի մը վրայ կանգնած հինդ հոգիով իրենց վերջին փամփուշտն էլ կը վառեն, այդ բան զիրենք չի կարող ազատել. կը մեռնին հերոսաբար, ինչպէս որ արդէն յանձն առած էին այդ կերպ մեռնիլը, ընդհանուր և աւելի մեծ կոտորածէ մը ազատելու համար իրենց ազգակիցները Վան քաղաքին մէջ...։

Տ. Աւետիսեանի խումբը Զուխ անցնելէն վերջ կոտորուած են հետեւեալ տեղերը.

Զուխի մէջ	190	անձ
Էրեանի մէջ	35	»
Գալաբուլնի մէջ	170	»
Բարթողիմէոս վանքի առաջ	483	»

Իսկ Մուշեղի խումբը թէեւ կը յաջողի սահմանն անցնիլ, բայց այս երեսն էլ զանոնք կոտորելու պատրաստութիւններ եղած էին. Շեկակներ և Մամաստիներ դիմացնին կելլեն և կը կոտորեն։ Այլ եւս երկարացունել աւելորդ է. զանազան ճանապարհներով և ոչ ուղիղ գծերով աստ հասած են հազիւ հազ 30.32 անձ, վիրաւոր, մերկ և ուժասպառ։

Իսկ Աղբակի հայ գիւղերը նոյնպէս բոլորովին աւերակ են և գաղթականութեան ճամբը պրծած Աղբակէն ամեն օր գալիս են, թշուառ, անօթի և մերկ. չգիտենք թէ ատոնց ինչո՞ւ ողջ թողած են...։

* * *

Ց. Գ. — Մուշեղ յիշել որ դաշնակցական և հնչակեան միացեալ խումբը, 83 անձեր, նոյնպէս ամբողջովին կոտորուեր են Գարահիսար, Գումուրճն 3 4 ժամ հեռաւորութեան վրայ. անոնցմէ ալ մի միայն մի Ասորի (ոչ հայ) կրցած է փախչիլ և ազատուիլ...։

Երկու օրէ ի վեր է որ լուր կայ թէ քիւրտեր ահագին բազմութեամբ գացած են Տիար-Տխուպ, Ասորիներուն վրայ։ Լաւ ժամանակ է գոհեր Թիւրքիան, կուզէ միանգամով ջնջել իր երկրէն բոլոր քրիստոնեայ տարրերը...։

ՆՈՑՆ

ԱՊԱՍՏԱՆ ՓՆՏՈՂ ԳԻՒՂԱՑԻ ՎԱՆՑԻՆԵՐԻՆ ԴԷՄ ՀԱՅԱՏԱՆՔ

Եւրոպական լրագիրները հրատարակած են թէ Մուսուլէն եկած տեղեկութիւններուն նայելով, վանի գաւառէն 2,000 Հայեր Ասորիքը չըրջապատող լեռներն ապաստանած են, հատանկանաբար քիւրտերի յարձակումներէն ազատուելու համար։ Տեղական իշխանութիւնները կանոնաւոր զօրքեր և քիւրտեր ղրկեցին հայերին ստիպելու համար որ իրենց տեղեր վերադառնան։

ՆԻԿՈՄԱՐԻ ԿՈՏՈՐԱԾԻ ՄԱՍԻՆ

Օգոստ. 13 թուով կ.պոլսէն Լոնտոնի թերթերին հաղորդուած զեկոյցը կըսէ թէ Ռ. Դուրը Նիքոմարի խռովութիւններին առթով, բացարձակապէս զանոնք հերքելէ վերջ, հիմա ալ կընդունի որ տեղի ունեցած են, բայց Հայերի դրդումներին կը վերագրէ, որոնց գլխաւոր յանցաւորները ձերբակալուեր և օրէնքին համեմատ պատժուեր են։ Դրան այս պատասխանը գոհացուցիչ չէ նկատուած դեսպաններուն կողմէն։

ՉԷՅԹՈՒՆ

Ատանայի անգլիական դեր.հիւպատոսը Չէյթուն պիտի երթայ քննութիւն կատարելու համար այդտեղի վիճակին վրայ։

Նախորդ թուով հրատարակած ենք արդէն «Թիւրքիոյ լուրեր»ի բաժնին մէջ որ ֆրանսական հիւպատոսական պատուիրակ մը գնացած է Չէյթուն նոյն նպատակով։

ԿԼԱՏՐՕԹՕՆԻ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ «ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՑԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ» ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

Մեր ընթերցողներն յայտնի է որ Հնդկաստանի պրագէտ հայ երիտասարդներէն Տիար Մեսրովբ Ց. Սէթեանց Հնդկաստանի հայ գաղթականութեան պատմութիւնը հրատարակած է անգլերէն լեզուով և նուիրած է հայասէր ձերունի Տիար Կլատրսթօնին։

Տիար Կլատրսթօն հետեւեալ նամակը ղրկած է Տ. Մ. Ց. Սէթեանցին, այդ գիրք ստացած լինելուն առթով։

«Սիրելի Տիար,

Շնորհապարտ եմ ձեզ այն պատուի համար որ ինձ ըրած էք և շնորհակալ եմ ձեր ղրկած գրքին համար։ Մեծ յաւով և ամօթով կը տեսնեմ դեռ որ չարութիւնը Թիւրքիոյ մէջ կը յաղթանակէ քաղաքակրթուած և քրիստոնեայ ամբողջ աշխարհին վրայ։ Պատմութեան մէջ չեմ տեսած ես այսպիսի անուանարկութիւն մը։

Այդ տխուր զգացումներ մասամբ կը մեղմանան միայն խորին յարգանքով մը այն բոլոր Հայերի համար որոնք իրենց հաւատք իրենց կեանքէ նախադաս համարեցին։

Երբ դուք ձեր գիրք լինէ ղրկելու բարութիւնն ունեցած էիք, անկէ ի վեր մինչեւ այժմ ճանբորդութեան մէջ կը գտնուէի ցամաքային Եւրոպան. եթէ ոչ, աւելի շուտ ձեզ պատասխանած կը լինէի։

Պատիւ ունիմ լինելու, Սիրելի Տիար, հաւատարմութեամբ և յարգանքով

Ձեր
Վ. Լ. ԿԼԱՏՐՍԹՕՆ
Հաւարտըն, 1 մայիս 1896
Տիար
Մեսրովպ Ց. Սէթ »

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալը.

Histoire de la Maison Royale de LUSIGNAN par le Chanoine Pascal. Vicaire général honoraire d'Antioche, Membre de l'Académie royale héraldique d'Italie, Membre de la Société de Statistique des Bouches-du-Rhône, Officier de divers Ordres. 1896. Paris, Léon Vanier, libraire-éditeur, 19, Quai Saint-Michel.

(Այս գիրք սր գեղեցիկ թղթի վրայ տպագրուած և զարդարուած է Լուսինեանց վերաբերեալ պատկերներով, տեղեկութիւններ կուտայ Լուսինեանց արքայական գերդաստանին վրայ, անոր ծագումէն սկսելով։ Այդ առթով տրուած են նաեւ տեղեկութիւններ Հայ ազգի անցեալ փառաւոր և ներկայ տխուր վիճակին վրայ, թարգմանուած են խորէն Լուսինեան Արքեպիսկոպոսի հայրենասիրական բանաստեղծութիւններէն մի քանի կտորներ որի յաջողապէս նկարուած մէկ պատկերն ալ կայ գրքին մէջ, ինչպէս նաեւ փարիզաբնակ Բարձր. Իշխան կիւյ Լուսինեանի, Իշխանուհի Մարի Լուսինեանի և այլնի կենդանագիրներ։ Գինն է 5 ֆրանգ։)

ՀԱՑԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Արեւելքի յատ. 30/11 օգոստ ի բուին մէջ կը կարդանք.

Պատրիարքական Տեղապահ Գեր. Բարթուղիմէոս Սրբազանի պաշտօնը վաւերացնող կայս. իրատէն՝ Դատական և կրօնական գործոց նախարարութեան կողմէ յատուկ պաշտօնագրով մը երէկ ժամ 8ին Ն. Գերապատուութեան հաղորդուեցաւ Պատրիարքարանի գործակատար Աբրահամ Էֆէնտիի միջոցաւ որուն կընկերանար Ալէյհի պաշտօնատար մը։

Տ. Բարթուղիմէոս Սրբազան, այդ պաշտօնագիրը ստանալուն, կայս. պատգամին և շնորհակալութիւն մատոյց։ Ցետոյ Մեծ Եպարքոս խալիլ Րիֆաթ փաշայի ապարանքը գնաց, սակայն Ն. Բարձրութիւն բացակայ ըլալուն, իր այցետոմսը ձգեց։

Այս առաւօտ, Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ պատգամաւորութիւն մը Տեղապահ Սրբազանի բնակարանն երթալով ի նշան-թաշ, Ն. Գերապատուութիւնն առաջնորդեց ի Պատրիարքարան։

Առաժամանակեայ խառն ժողովը վաղուան համար ի նիստ հրաւիրուած է ի Պատրիարքարան, ուր պիտի կատարուի Տեղապահին պաշտօնը վաւերացնող Պույրուլտուին ընթերցումը։

Նոյն լրագրի օգոստ. 1/13ին թուհց.

— Առաժամանակեայ խառն ժողովը երէկ ի նիստ գումարեցաւ ի Պատրիարքարան՝ նախագահութեամբ Պատրիարքական Գեր. Տեղապահին։

Կարգացուեցաւ Ն. Գերապատուութեան պաշտօնը վաւերացնող Պույրուլտուն։ Ցետ որոյ ժողովը խոր-

Հրդակցութեանց Ձեռնարկեց :

— Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Բարթուղիմէոս Սրբազան երէկ իրենց տունն երթալուն անհանգըստութիւն մը ղացած ըլլալով, այսօր չկրցաւ Պատրիարքարան երթալ :

— Նախկին Պատրիարք Տ. Խորէն արքեպիսկոպոս Աշըգեան երէկ չնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Տեղապահ Սրբազանին ի Պատրիարքարան :

— Դեր. Դրիդորիս եպիսկոպոս Ա-լէքմճեան երէկ չնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Դեր. Տեղապահ Սրբազանին :

— Յունայ Պատրիարքարանի Մեծ Լոգոթէթ Արիսթարքի պէյ երէկ Պատրիարքարան գալով այցելութիւն տուաւ Տեղապահ Սրբազանին և չնորհաւորեց Ն. Գերապատուութեան պաշտօնը :

ԱԻԱՋԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՒՐՔԻԱԻ ՄԷՋ

Մանասթըրի վիլայէդ Նիչպաբալի մէջ օգոստ. 4ին առտուան ժամը 2ին ալաղակները նիքոլա Ֆիւշա անուն հարուստ անձ մը առին տարին : Հազար ոսկի փրկանք կը պահանջեն :

— Սօֆիաէն կը հեռագրեն օգոստ. 14ին թէ 52 յոյն ալաղակները Մանասթըրի վիլայէդ՝ Վլաքնօ-Լիսուրակ միւտիրին առնը մտեր և անկէ պահանջը ենթ իրենց ուտելիք հայթայթել բաւական առենի համար : Ասոնք բնակիչ վլահները զինուելով հալածեցին ալաղակները սրոնք հրացանի ձայնը առնելնուն պէս փախան :

ԿՐԻՏԻ

« Տէյլի Քրօնիքլ » կը հաստատէ թէ Մեծ Բրիտանիա և Ռուսիա համաձայնած են միասին գործել կրէտական խնդրին նկատմամբ։ Ֆրանսա եթէ չգործակցի ալ, բարոյապէս պիտի աջակցի իրենց :

« Տէյլի Նիւս » կըսէ որ դիւանագիտական շրջաններուն մէջ կը խօսուի թէ խորհրդակցութիւններ կատարուելու են Ֆրանսայի, Մեծ Բրիտանիայի և Ռուսիայի ներկայացուցիչներուն միջեւ Կրէտէի գործերուն նկատմամբ :

« Սթանտարտ »ի Աթէնքի թղթակիցը կը գրէ թէ Թիւրքիա բարձր գործակատարին Աթէնք հասնիլը Թիւրքիայի բարի դիտաւորութիւններուն մէկ ապացոյցը նկատուելով, կրէտացիներն որոշեցին յետաձգել Յունաստանի հետ միութիւն հռչակելը. ատկէ զատ հելլէն կառավարութիւնը կը ջանայ համոզել ապստամբներուն որ ծայրայեղ միջոցներէ չդիմեն :

— Աթէնքէն կը հեռագրեն « Տէյլի Նիւս »ին թէ օգոստ. 12ին քանի մը հարիւր ապստամբներ յարձակեցան մահմետականներուն վրայ որոնք կապատակէին Գաթօ-Վադիի շրջակայները, Հէրաքլիոնի մօտ, և զանոնք գրէթէ ամենքը բնաջինջ ըրին : Իրենց կրօնակիցներուն օգնելու համար Հէրաքլիոնէ ղրկուած թիւրք զօրքերն ալ նոյնպէս ետ մղուեցան :

— Լարիսայէն Աթէնք կը գրեն թէ խումբ մը ապստամբներ Եանեայի ու Մանասթըրի միջեւ գանուած պահակատուն մը գրաւեր են :

— Օգոստ. 17 թուով Կրէտէէն հասած լուրերը շատ գէշ են : Աբօքօրոնա գաւառին մէջ թշնամութիւնները նորէն սկսան։ Թէնէսոսի մէջ ալ կռիւներ տեղի ունեցած են, ուր Թիւրքերը թնդանօթ ղրկեցին։ Քանեայի մէջ լուր կը պտըտի թէ ապստամբութիւնը հաւանօրէն կըզղի արեւելեան կողմն ալ պիտի տարածուի : Յեղափոխական մասնաժողովը յորդորեր է Կրէտացիներուն որ հելլէնական դրօշակին տակ կռուելու երդում տան :

ԱՆԳԼԻԱԻ ԹԱԳՈՒՀԻՒ ԳԱՀԱՃԱՒՈՒԸ

Անգլիական խորհրդարանը փակուեցաւ օգոստ. 14ին. այդ առթով վիքթորիա թագուհին ճառ մը արտասանեց որմէ կը քաղենք Եգիպտոսի և Թիւրքիոյ գործերուն վերաբերեալ մասերը :

« Միւս պետութիւններուն հետ իմ յարաբերութիւնները կը շարունակեն բարեկամական լինել : Եգիպտոսի մէջ ինչպէս նաեւ Թայ գետի արեւելեան կողմը իտալիոյ գրաւած տեղերուն դէմ Տէրվիշներուն չարժուիլները լինճայն համոզման բերին թէ կարեւոր է եգիպտական կառավարութեան համար միջոցներ ձեռք առնել անոնց առջեւը կարելու համար : Այս պատճառով է որ արշաւանքի մը ձեռնարկուեցաւ վերստին խըտիվի կառավարութեան տալու համար մինչեւ Տօնկօլա տարածուող երկիրը որ Եգիպտոս տասը տարի առաջ կորսնցուցած էր։

« Թիւրք տէրութեան այլ և այլ կողմերի կացութիւնը միշտ մեծ ժամանջութիւն կը պատճառէ : Այս րոպէիս, կրեթէ կղզին է խռովութիւնները գլխաւոր կեդրոն. չէզոքութիւն պահելի կառավարութեան և ապստամբներուն միջեւ, բայց միւս եւրոպական պետութիւններուն հետ համաձայնութեամբ, չանացի հաշտութիւն մը առաջ բերել, առաջարկելով տեսակ մը կառավարական դրութիւն հաստատել որ լինի արդար և ընդունելի կրէտէի թէ՛ քրիստոնեայ և թէ մահմետական բնակիչներուն : »

ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օսիորդ Քլարա Պարթըն որ Ամերիկայի կարմիր խաչի ընկերութեան կողմէն Հայաստանի սովատանջներուն գործին վերահսկելու համար Կ.պոլիս կը գանուէր, յուլիս 28/9 օգոստոսին Կ պոլսէն մեկնած է իրեն ընկերացող մարդերուն հետ, Ամերիկա վերադառնալու համար : Կ.պոլսի ամերիկեան դեսպանը, դեսպանատան բոլոր պաշտօնեաները ինչպէս և ուրիշ շատ անձեր չոգենաւ երթալով. բարի ճանապարհ մաղթած են իրեն :

— Վանի նահանգին պաշտօնական եղած կուսակալը Նազըմ փաշան Կ.պոլիս հասեր է յլս. 29/10 օգոստ.ին :

— Պրուսայի կուսակալ Զիհնի փաշան որ ամեն ջանք գործադրած էր իր նահանգի մէջ Հայերի կոտորած չպատահելու համար, պաշտօնանկ եղած և Կ.պոլիս գնացած է :

— Սուլթանը ականակուռ Օսմանիյէ պատուանշան չնորհեր է Կ.պոլսի ալմանական դեսպան Տ. Սաուրմա Եէկէին :

— Անատոլուի նահանգներուն քննիչ յանձնաժողովի անդամներէն Սամի պէյ Ջիգրանակերտի ու Խարբերդի մէջ իր քննութիւններ աւարտած համարելով Սերաստիա դնացեր է :

— Կ.պոլսէն կը գրեն « Բօրէսբօհանոս բոլիդիք»ին թէ նաւային դրօշակիր Րիզա էֆէնտին որ երիտասարդ Թիւրքերուն հետ ունեցած յարաբերութիւններուն երեւան ելնելովը անցած ձմեռ Եգիպտոս փախած էր և վերջերս Փիոս կղզին ձերբակալուեցաւ, Կ.պոլիս տարուեր և անմիջապէս պատերազմական ատեանին առջեւ հանուեր է : Իր ձերբակալուելուն միջոցին Րիզա էֆէնտին Կ.պոլիս երթալու վրայ էր ուր դաւադրութիւն մը ընել կուզէ եղեր : Ինքն իսկ խոստովանեցաւ թէ նաւային նախարարի կեանքին դէմ ոճիր մը պատրաստած էր Թորփիլ կամ դժոխային մեքենայ մը դնելով նախարարին նաւակին մէջ : Իբրեւ իրեն մեղսակից ներկայացուց Թորփիլեանաւի մեքենագործ մը և երեք ծովային պաշտօնեաներ որոնք արդէն անոր փախչելէն ի վեր բանտ կը գտնուին :

ՕՐՏԱՕՁԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Սօֆիաէն կը հեռագրեն օգոստ 15ին. « Գուլկարիայի մէջ ծագած նախարարական ճգնաժամը կը թուի թէ երկար պիտի տեւէ, թէ՛ անոր համար որ Ֆէրտինանտ իշխանը կը վարանի կատարեալ փոփոխութիւն մը ընելու իր ներքին քաղաքականութեան մէջ՝ իշխանութեան կոչելով ազատական կուսակցութիւնը, Տ. Զանքոֆ կամ՝ իր տեղակալ Տ. Տանէֆ, և թէ՛ անոր համար որ նախարարապետ Տ. Սթոյլօֆ կը ջանայ նախարարական ժողովը ամրողջացնել, որ այսօր զրկուած է իր ամենէն ազդեցիկ անդամներէ որոնք էին գնդապետ Բէթրօֆ և Տ. Նաչովիչ, և մեծ դժուարութիւնների կը հանդիպի պատերազմական նախարար մը գտնելու համար :

« Բանակին մէջ հետզհետէ դժգոհութիւնը կը տիրէ այն պատճառով որ Ֆէրտինանտ իշխանը կուզէ ետ կանչել Ռուսիա ապաստանած սպաները, մասնաւորապէս Պչինարիֆը՝ Սլիվնիցայի դիւցազնը։ Կըսուի թէ բազմաթիւ գնդապետներ մը տագիր են խնդրագիր մը տալ իշխանին որ ետ կենայ իր այդ մտադրութենէ :

« Երէկ իրիկուն լուր կը պտըտէր թէ Տ. Սթոյլօֆ ամբողջ նախարարութեան հրաժարականը տուած է Իշխանին, պատասխան դուրս ելած առեն. »

— Վիէննայէն կը հեռագրեն օգոստ. 15ին. « Աւստրիա-Հունգարիայի Լոյտեանի դեսպան կոմս Տէխի յանկարծ Վիէննայ մեկնեցաւ ուր արձակուրդով եկած էր, իր պաշտօնի գլուխ գանուելու համար, Պալկանի մէջ երկար խօսակցութիւն մը ունենալէ վերջ Կոլուխովսքի կոմսին հետ Արեւելքի գործերուն վրայ : »

— Ռուսիոյ Ցարն ու Ցարուհին այս ամսի վերջերը եւրոպական տէրութիւններին այցելութեան պիտի գան : Նախ օգոստ 27ին Վիէննա պիտի երթան ուր այժմէն սկսած են պատրաստութիւնները տեսնել Ռուսիոյ վեհապետներուն ընդունելութեան համար. թատերական ներկայացումներ պիտի տրուին և զբօսանդէս մը տեղի պիտի ունենայ : Օգոստ. 29ին Վիէննան թողլով պիտի երթան Ալմանիա և հոն Պրէսլաւի մէջ պիտի տեսակցին Վիլհելմ կայսրին մեծ ռազմավարժներուն : Անկէց Անգլիա պիտի անցնին ուր Վիքթորիա թագուհիին այցելելէ յետոյ, Շէրպուրկի կղզին Ֆրանսա պիտի մտնեն, Բարիզի ռուսական դեսպանատունը պիտի իջնեն ուրկէ պիտի կրնայ չարունակել իր տէրութիւն կառավարելու գործը, տեղի հեռաւորութեան համար : Ֆրանսացիներ մեծ պատրաստութիւններ կանեն փառաւոր ընդունելութիւն մ'ընելու համար իրենց դաշնակից ռուս վեհապետներուն :

—Իտալական կառավարութիւնը զինուորական սպայներ կը պատրաստէ 30,000 մարդ ղրկելու համար Հապէշիստան, երէ պատահի որ հոկտեմբեր ամսէն առաջ խազադութիւնը չկրնայ հաստատուիլ։ Կը կարծուի թէ այդ նոր բանակ Մասաուա չպիտի իջնէ, այլ Ասապ։ Արդարեւ Ասապի զինուորական հրամանատարէն տեղեկագիր մը ուղղեցին այդ երկրի ճիշդ վիճակին վրայ, պաշար հաւաքելու առթիւ :

ՊԱՅՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջեւ նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաև ղրկելու փոստի ծախքը :

Արտօսր Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Բաբերդու, Զարսանճագի, Ճապաղչուրի և Եզնկայու : Քաւելուած ըստ խնդրանաց ազգասիրաց « Թիզան գաւառ » : Աշխատասիրեաց Պօղոս Ծ. Վ. Նաթանեան : 2 ֆրանգ :

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ. Պատկերներ Թիւրքահայերի կեանքից. Մոսկուա 1891. (Կը պարունակէ հեղինակին գրած 11 վէպիկները) : 4 ֆրանգ

Ս. ՀԱՑԿՈՒՆԻ. Բագրեւանդ Ջըրբաշէն գաւառ Ս. Էջմիածին. 1894. (Հեղինակն որ իր այս երկասիրութիւն նուիրած է վեհ. Հայրիկին, երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարած է Ալաշկերտի մէջ ուրկէ ստիպուած է ի վերջոյ հեռանալ : Ալաշկերտի վրայ իր ուսումնասիրութիւնների արդիւնքն եղող տեղագրական, վիճակագրական և այլն տեղեկութիւններ ամփոփած է իր այս աշխատութեան մէջ :)

5 ֆր. և 25 սանթիմ. :

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ. Գործակատարի յիշատակարանից. Մի պատկեր վաճառականական կեանքից և Հրդեհ Ներսիսեան Գործարանում. Բագուի մշակների կեանքից : Թիֆլիս 1884 :

1 ֆր. և 75 սանթ. :

Նոր Երգարան Ազգային. Հրատարակեց Հայկակ Ծ. Լիկիեան. Նիւ Եորք. տպագրութիւն Լիկիեան 1892. կը պարունակէ հին և նոր 119 երգեր։

1 ֆր. և 50 սանթ. :

Այս Երգարանի երգերի յուցակն առանձին ալ կը ծախուի ,15 սանթ. :

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registered) ստանալ ուզողները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչեւ 2 քիլօ) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Ց. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Ց. Փորթուգալեան
Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Allées de Meilhan, 44.